

Raport de monitorizare

Elemente de propagandă, manipulare informațională și încălcare a normelor deontologiei jurnalistice în spațiul mediatic autohton

1 aprilie - 30 iunie 2019

Realizarea acestui raport a fost posibilă datorită sprijinului generos din partea poporului american și cel britanic, prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și al UK Aid. Conținutul acestui material ține de responsabilitatea Centrului pentru Jurnalism Independent și nu reflectă în mod necesar viziunea UK Aid, a USAID sau a Guvernului Statelor Unite ale Americii.

INFORMAȚII GENERALE

În perioada 1 aprilie - 30 iunie 2019, Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI) a monitorizat 12 instituții media - portaluri de știri și posturi TV - pentru a stabili dacă în materialele jurnalistice difuzate se conțin încălcări ale normelor deontologice și elemente de manipulare informațională. A fost analizat modul în care aceste media reflectă evenimentele de interes public din domeniul politicii, economiei, politicii externe ș.a., și dacă respectă normele profesionale și etice, precum verificarea informației din câteva surse, pluralismul de opinii, asigurarea echilibrului în cazul știrilor conflictuale etc. Raportarea la Codul Deontologic și la lucrările științifice de referință a permis identificarea procedeelelor/tehnicilor de manipulare informațională.

La baza analizei a stat premisa că știrile sunt principalul produs mediatic, din care oamenii se informează asupra actualității zilnice. De aceea, indiferent de opiniile proprietarilor redacțiilor în chestiuni politice sau economice, știrile trebuie să conțină în exclusivitate fapte și nu opinii ale jurnaliștilor; să fie scrise într-un limbaj neutru și accesibil; să reflecte cât mai corect realitatea, cu respectarea echilibrului surselor.

Scopul monitorizării:

Monitorizarea s-a făcut pentru a stabili dacă mass-media, în abordarea subiectelor de interes public, respectă deontologia profesională sau, dimpotrivă, dacă folosesc tehnici de manipulare. Mai cu seamă, am urmărit să identificăm greșelile comise de jurnaliști (cu intenție sau fără) la relatarea faptelor, astfel încât studiile de caz și rapoartele de monitorizare să aibă un rol instructiv pentru profesioniști din domeniu. Un alt scop este să contribuim la sporirea vigilenței consumatorilor de presă față de riscurile informării din surse nesigure. Monitorizarea îi ajută pe consumatori să înțeleagă în ce mod presa poate manipula, respectiv îi învață cum să distingă între un produs jurnalistic manipulator și altul ce reflectă echidistant realitatea.

Criteriile de selectare a instituțiilor de presă monitorizate:

- Aria de acoperire - națională;
- Limba - română și rusă;
- Impactul - tirajul și audiența.

Audiovizualul: TV Moldova 1, Prime TV, Canal 3, Accent TV, NTV Moldova, Televiziunea Centrală, Jurnal TV, TV8, PRO TV Chișinău.

Presă online: Sputnik.md, Kp.md, Unimedia.info.

Metodologia: Au fost selectate evenimentele din domeniile politic, economic și social de interes public major care au avut loc în perioada monitorizării și a fost analizată modalitatea în care aceste evenimente au fost reflectate în media. În speță, au fost analizate limbajul și imaginile folosite de către jurnaliști, modul de selectare a evenimentelor, corectitudinea citării surselor și tonalitatea expunerii prin prisma Codului Deontologic al Jurnalistului¹, a ghidurilor și recomandărilor în domeniul presei responsabile și de calitate², dar și a noțiunilor de **manipulare** și **propagandă**, așa cum sunt definite acestea în Dicționarul de Sociologie³.

Manipularea: „Acțiunea de a determina un actor social (persoană, grup, colectivitate) să gândească și să acționeze într-un mod compatibil cu interesele inițiatorului, iar nu cu interesele sale, prin utilizarea unor tehnici de persuasiune, care distorsionează intenționat adevărul, lăsând impresia libertății de gândire și de decizie. Spre deosebire de influența de tipul convingerii raționale, prin **manipulare** nu se urmărește înțelegerea mai corectă și mai profundă a situației, ci inculcarea unei înțelegeri convenabile, recurbându-se la inducerea în eroare cu argumente falsificate, cât și la apelul la palierele emoționale non-raționale”.

Propaganda: „Activitatea sistematică de transmitere, promovare sau răspândire a unor doctrine, teze sau idei de pe pozițiile unei anumite grupări sociale și ideologii, în scopul influențării, schimbării, formării unor concepții, atitudini, opinii, convingeri sau comportamente. Propaganda se realizează astfel, încât să conducă

¹ Codul Deontologic al Jurnalistului din Republica Moldova, http://consiliuldepresa.md/fileadmin/fisiere/documente/cod_d_rom.pdf

² Ghid de stil cu norme etice pentru jurnaliști, API, http://www.unicef.org/moldova/Ghid_Etica_Jurnalist_RO.pdf

³ Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu, Dicționar de Sociologie, București, 1998, p. 332, p. 457.

<http://vi.gnette4.wikia.nocookie.net/nccmn/images/1/1c/Dictionar-de-Sociologie-Catalin-Zamfir-Lazar-Vlasceanu.pdf/revision/latest?cb=20150813042511&path-prefix=ro>

la realizarea scopurilor și intereselor grupului pe care îl servește, neexistând o propagandă neutrală valoric sau obiectivă”.

Principalele subiecte monitorizate în perioada 1 aprilie - 30 iunie 2019 au fost:

- Negocierile post-electorale dintre PSRM și Blocul ACUM pentru crearea unei coaliții parlamentare (11 aprilie 2019);
- Marșul Familiei și Marșul Solidarității „Sunt OK” (18-19 mai 2019);
- Protestul organizat de Blocul ACUM împotriva majorării prețurilor la carburanți și contra-protestul organizat de un grup de tineri (21 mai 2019);
- Întreprinderea Guvernului condus de Maia Sandu (8 iunie 2019);
- Prăbușirea unui bloc de locuit din orașul Otaci (19-20 iunie 2019).

I. TENDINȚE GENERALE

Datele monitorizării relevă faptul că jurnaliștii de la unele instituții media continuă să scrie știrile, comițând abateri de la normele deontologice. Au fost identificate atât elemente caracteristice practicilor de propagandă și manipulare informațională, cât și încălcări ale Codului Deontologic al Jurnalistului, între care:

Etichetarea - Prime TV (Negocierile post-electorale dintre PSRM și Blocul ACUM; Protestul organizat de Blocul ACUM; Prăbușirea blocului de locuit de la Otaci); Unimedia.info (Protestul organizat de Blocul ACUM); Canal 3 (Întreprinderea Guvernului condus de Maia Sandu);

Prezentarea/Trunchierea selectivă a faptelor, opiniilor și declarațiilor - Prime TV (Negocierile post-electorale dintre PSRM și Blocul ACUM; Protestul organizat de Blocul ACUM; Întreprinderea Guvernului condus de Maia Sandu; Prăbușirea blocului de locuit de la Otaci); Televiziunea Centrală (Protestul organizat de blocul ACUM);

Lipsa dreptului la replică - Accent TV (Negocierile post-electorale dintre PSRM și Blocul ACUM; Întreprinderea Guvernului condus de Maia Sandu); Prime TV, Canal 3 (Întreprinderea Guvernului condus de Maia Sandu; Prăbușirea blocului de locuit de la Otaci); Unimedia.info (Protestul organizat de Blocul ACUM);

Amestecul dintre fapte și opinii - Prime TV, Canal 3 (Negocierile post-electorale dintre PSRM și Blocul ACUM; Protestul organizat de Blocul ACUM; Întreprinderea Guvernului condus de Maia Sandu; Prăbușirea blocului de locuit de la Otaci); NTV Moldova (Negocierile post-electorale dintre PSRM și Blocul ACUM; Marșul Familiei și Marșul Solidarității „Sunt OK”); Accent TV (Negocierile post-electorale dintre PSRM și Blocul ACUM); Televiziunea Centrală (Protestul organizat de Blocul ACUM; Întreprinderea Guvernului condus de Maia Sandu); TV8 (Negocierile post-electorale dintre PSRM și Blocul ACUM); Sputnik.md (Negocierile post-electorale dintre PSRM și Blocul ACUM); Jurnal TV (Protestul organizat de Blocul ACUM);

Trimiterea la surse imposibil de verificat - Televiziunea Centrală (Întreprinderea Guvernului condus de Maia Sandu);

Răspândirea unei informații sau declarații false - Televiziunea Centrală (Întreprinderea Guvernului condus de Maia Sandu);

Generalizarea - Televiziunea Centrală (Întreprinderea Guvernului condus de Maia Sandu); Prime TV (Protestul organizat de Blocul ACUM); TV8 (Negocierile post-electorale dintre PSRM și Blocul ACUM);

Ironia - TV8 (Negocierile post-electorale dintre PSRM și Blocul ACUM); Jurnal TV (Protestul organizat de Blocul ACUM);

Sugestia - Prime TV, Canal 3 (Marșul Familiei și Marșul Solidarității „Sunt OK”; Protestul organizat de Blocul ACUM; Prăbușirea blocului de locuit de la Otaci); Kp.md (Protestul organizat de Blocul ACUM);

Omisiunea - Canal 3 (Negocierile post-electorale dintre PSRM și Blocul ACUM); Televiziunea Centrală, Jurnal TV (Marșul Familiei și Marșul Solidarității „Sunt OK”); NTV Moldova, Accent TV, Sputnik.md (Protestul organizat de Blocul ACUM);

Estomparea - Moldova 1 (Protestul organizat de Blocul ACUM); Accent TV (Învestirea Guvernului condus de Maia Sandu);

Tehnica dușmanului (intern și/sau extern) - Prime TV, Canal 3 (Protestul organizat de Blocul ACUM);

Tehnica informației prioritare - Sputnik.md (Negocierile post-electorale dintre PSRM și Blocul ACUM); Prime TV, Canal 3, Televiziunea Centrală (Protestul organizat de Blocul ACUM);

Tehnica/mitul „Salvatorului național” (Mesia) - Prime TV, Canal 3, NTV Moldova, Accent TV (Prăbușirea blocului de locuit de la Otaci); Accent TV (Învestirea Guvernului condus de Maia Sandu);

Manipularea prin intermediul imaginilor video și/sau coloanei audio - Prime TV, Canal 3, Jurnal TV (Protestul organizat de Blocul ACUM); Canal 3 (Învestirea Guvernului condus de Maia Sandu); Prime TV (Prăbușirea Blocului de locuit de la Otaci);

Transferul de imagine negativă - Accent TV (Negocierile post-electorale dintre PSRM și Blocul ACUM); Prime TV, Canal 3, NTV Moldova (Marșul Familiei și Marșul Solidarității „Sunt OK”);

Titlurile tendențioase - Prime TV (Învestirea Guvernului condus de Maia Sandu; Prăbușirea blocului de locuit de la Otaci); Accent TV, Televiziunea Centrală (Negocierile post-electorale dintre PSRM și Blocul ACUM); NTV Moldova (Marșul Familiei și Marșul Solidarității „Sunt OK”);

Schimbarea de accente - Prime TV, Canal 3, Televiziunea Centrală (Protestul organizat de Blocul ACUM);

Publicarea unei informații și/sau cifre neverificate - Televiziunea Centrală, Kp.md, Unimedia.info, Jurnal TV (Protestul organizat de Blocul ACUM).

I. ANALIZA DATELOR

Subiectul 1. Negocierile dintre PSRM și Blocul ACUM pentru crearea unei coaliții parlamentare

Context: La 10 aprilie 2019, Partidul Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM) a invitat oficial grupurile parlamentare PPDA și PAS (Blocul ACUM) la negocieri privind crearea unei coaliții de guvernare. Întâlnirea a avut loc a doua zi, 11 aprilie 2019. Fiecare dintre cele două formațiuni politice a înaintat o serie de condiții. În urma întrunirii, exponenții PSRM au menționat că vor discuta condițiile în cadrul ședinței Consiliului Republican al partidului, care a avut loc a doua zi (12 aprilie 2019).

Concluzie generală: Modul în care a fost reflectat subiectul a oscilat în funcție de preferințele politice ale celor 12 instituții media monitorizate. Multe dintre ele au tratat subiectul într-un mod tendențios și dezechilibrat, prezentând cele două formațiuni politice și pe exponenții acestora fie în context negativ, fie în unul pozitiv, abordare direct proporțională cu atitudinea proprietarilor față de cele două entități parlamentare. Unele instituții media au abuzat în etichetări (Prime TV), altele au selectat și au inclus disproporționat opiniile actorilor principali (NTV Moldova, Sputnik.md), iar un al treilea grup a făcut apel la ironii (TV8), titluri tendențioase și generalizări (Accent TV), precum și la transferul de imagine negativă, fără a asigura dreptul la replică celor vizați (Televiziunea Centrală).

Prime TV a difuzat două știri despre negocierile dintre PSRM și Blocul ACUM: una dintre ele s-a referit la reuniunea celor două entități politice, iar a doua a inclus opiniile unor experți pe marginea negocierilor. Informația a fost reflectată într-un mod dezechilibrat și tendențios. PSRM și reprezentanții acestui partid au fost prezentați într-un context neutru, iar membrii Blocului ACUM - în unul exclusiv negativ. **Prime TV** a admis în cele două știri difuzate:

- **Amestecul faptelor cu opiniile:** „Interese voalate”;
- **Etichetări repetitive:** „Discuțiile dintre PSRM și binomul PAS-PPDA privind crearea majorității parlamentare au eșuat”; „cei de la binomul PAS-PPDA au spus că nu sunt interesați de funcții...”;
- **Selectarea unilaterală și tendențioasă a opiniilor:** **Prime TV** a inclus doar opiniile unor experți care, exclusiv, au afirmat că discuțiile și negocierile dintre PSRM și Blocul ACUM au eșuat.

Canal 3 nu a reflectat în niciunul dintre buletinele de știri subiectul negocierilor purtate de către PSRM și Blocul ACUM, ceea ce poate fi calificat drept *omisiune*.

NTV Moldova a reflectat subiectul disproporționat și tendențios, prezentând Blocul ACUM și pe exponenții acestuia în context negativ, în timp ce PSRM a apărut în context exclusiv pozitiv. Astfel, în timp ce reprezentanții Blocului ACUM au venit „total nepregătiți”, „au făcut declarații populiste” și „au recurs la atacuri verbale”, cei din PSRM și-au dorit un dialog constructiv. **NTV Moldova** a mai admis:

- **Amestecul faptelor cu opiniile:** „...iar față de principalele funcții în stat, Blocul ACUM a ținut morțiș, Andrei Năstase - președinte de Parlament, iar Maia Sandu - șefa Guvernului. Socialiștii să rămână fără funcții...”;
- **Timp de emisie disproporționat pentru declarații:** PSRM a avut parte de timp de emisie aproape triplu pentru declarațiile reprezentanților săi, în timp ce ACUM a fost defavorizat, beneficiind de spațiu de emisie mult mai mic.

Accent TV a difuzat trei știri despre negocierile dintre PSRM și Blocul ACUM. Informația a fost prezentată dezechilibrat și tendențios. PSRM a fost prezentat într-o lumină pozitivă, drept un partid constructiv, în timp ce reprezentanții Blocului ACUM - într-o lumină exclusiv negativă. **Accent TV** a recurs la:

- **Amestecul faptelor cu opiniile:** „S-a dovedit că negociatorii din partea Blocului ACUM nici nu au încercat să facă cunoștință cu propunerile socialiștilor”; „Poziția Blocului ACUM a fost făcută praf și de Ghenadie Vaculovschi...”;
- **Neasigurarea dreptului la replică:** În știrea despre declarațiile post-eveniment ale celor două entități politice, pe lângă faptul că i s-a oferit spațiu de emisie pentru declarații doar PSRM, **Accent TV** nu i-a asigurat Blocului ACUM dreptul la replică;
- **Selectarea unilaterală și tendențioasă a opiniilor:** **Accent TV** a inclus doar opiniile unor experți care au susținut ideea că PSRM „a dat dovadă de deschidere și maximă flexibilitate”, în timp ce „poziția Blocului ACUM este ruptă de realitate și nu corespunde așteptărilor alegătorilor săi”;
- **Titluri tendențioase/Generalizări:** „Experții au făcut praf și pulbere poziția Blocului ACUM”.

Televiziunea Centrală a folosit **titluri ironice și tendențioase:** „Supărări, voci ridicate și târg de funcții. Așa s-a desfășurat prima întâlnire dintre PSRM-ACUM”; și a făcut **trimitere la surse imposibil de verificat (vagi), precum și la transfer de imagine negativă:** „De asemenea, aceștia [experții și analiștii politici, n.a.] au mai subliniat că Blocul ACUM a fost creat pentru a-i salva de la închisoare pe Filat, Platon și Țopa”. Odată cu tirajarea acuzațiilor în cauză (chiar dacă enunțate de „unii experți”), **Televiziunea Centrală** era obligată să ofere și dreptul la replică pentru reprezentanții Blocului ACUM, ceea ce instituția media vizată nu a făcut.

PRO TV Chișinău a reflectat informația într-un mod neutru și echidistant, fără a admite încălcări ale normelor deontologice și fără a folosi tehnici de manipulare. Și **TV8** a prezentat, în mare parte, neutru și echidistant subiectul negocierilor. Totuși, acest post a admis un caz de **ironie:** „Minunea s-a produs. Pentru prima dată, Blocul ACUM și PSRM s-au văzut față în față, însă discuțiile s-au soldat doar cu fraze tăioase aruncate peste masă”. În „Mesager”-ul din 11 aprilie 2019, postul public **Moldova 1** a reflectat informația într-un mod neutru și echidistant. De aceeași manieră neutră și echidistantă a fost tratat subiectul de către **Jurnal TV**, care le-a oferit tuturor actorilor implicați spațiu de emisie pentru declarații. În cazul acestei instituții media nu au fost consemnate anumite încălcări deontologice și/sau folosirea unor anumite tehnici de manipulare.

Sputnik.md a publicat două știri despre negocierile dintre PSRM și Blocul ACUM. **Prima** s-a referit la întâlnirea din 11 aprilie 2019 a celor două entități politice, iar **a doua** a expus opinia unui analist politic (Valeriu Reniță) pe marginea negocierilor. **Sputnik.md** a apelat la **tehnica de manipulare a informației prioritare**, prin faptul că, în titlul unei știri, a folosit o opinie - „Decis: Coaliția PSRM - Blocul ACUM nu va fi” - și doar ulterior, în textul propriu-zis, a menționat că cele discutate de către PSRM și ACUM vor fi expuse și analizate „...la Consiliul Republican al PSRM”.

Kp.md nu a avut conținut propriu la subiectul monitorizat. Totuși, **Kp.md** a publicat **un comunicat oficial** al PSRM, precum și a preluat patru știri - toate de pe **AiF.md**. La rândul său, portalul **Unimedia.info** a difuzat **imagini și text live de la negocierile** dintre PSRM și Blocul ACUM. Această instituție media nu a admis încălcări deontologice și nu a folosit vreo tehnică de manipulare în informația publicată.

Subiectul 2. Marșul Familiei și Marșul Solidarității „Sunt OK”

Context: La 18 mai 2019, la Chișinău a avut loc un „Marș al tăcerii” - pentru susținerea familiei tradiționale (Marșul Familiei). Evenimentul a fost organizat de Mitropolia Moldovei. A doua zi, pe 19 mai, tot la Chișinău a avut loc Marșul Solidarității „Sunt OK”, organizat de comunitatea LGBTQI din Republica Moldova.

Concluzie generală: Ambele marșuri - și cel al Familiei, și cel al comunității LGBTQI - au fost folosite de unele instituții media pentru a capitaliza politic anumite partide. Astfel, dacă Prime TV și Canal 3 au utilizat Marșul „Sunt OK” pentru a-i discredita și a-i pune într-o lumină negativă pe unii reprezentanți ai PAS (Maia Sandu și Dumitru Alaiba), atunci NTV Moldova și Accent TV au folosit Marșul Familiei pentru a-l prezenta într-o lumină pozitivă pe președintele Igor Dodon. Alte instituții media au reflectat aceste evenimente pe alocuri discriminatoriu (Sputnik.md, Kp.md).

Prime TV a difuzat știrea despre [Marșul Solidarității „Sunt Ok”](#) în cadrul buletinului informativ din aceeași zi. Per general, **Prime TV** a prezentat informația într-un mod neutru, însă la finalul reportajului a admis un caz de manipulare (**tehnica sugestiei**), prin faptul că a inclus o informație irelevantă, și anume: „...în luna martie a anului trecut, la un marș similar, a participat și liderul PAS, Maia Sandu”. Deoarece, în Republica Moldova, asemenea evenimente sunt percepute într-un context exclusiv negativ de către majoritatea populației, este evident că instituția media a încercat să facă un **transfer de imagine negativă** dinspre un grup social către un politician, sugerând că lidera PAS face parte din această comunitate. **Canal 3** a difuzat știri despre ambele Marșuri, [cel al Familiei](#) și cel al [Solidarității „Sunt OK”](#). În unul [dintre reportaje](#), **Canal 3** - ca și **Prime TV** - a admis **tehnica sugestiei** ca și procedeu de manipulare: „Solidară cu reprezentanții comunității LGBT este și președintele PAS, Maia Sandu. În data de 8 martie 2018, ea a participat la un marș pentru apărarea drepturilor acestora. Iar în toamna anului 2016, liderul unei cunoscute organizații de promovare a minorităților sexuale i-a îndemnat pe homosexuali și lesbiene să o voteze pe Maia Sandu la alegerile prezidențiale” (**transfer de imagine negativă**).

PRO TV Chișinău a reflectat ambele evenimente - [unul în buletinul informativ din 18 mai](#), iar altul [a doua zi, pe 19 mai](#). **PRO TV Chișinău** a prezentat informația într-un mod echidistant, neutru și corect, neadmitând tehnici de manipulare sau încălcarea normelor deontologice. De aceeași manieră au fost prezentate [Marșul Familiei](#) și cel al [Solidarității „Sunt OK”](#) la **TV8** și la **Moldova 1**, în „Mesager”-ul din [18](#) și [19](#) mai.

Televiziunea Centrală și **Jurnal TV** nu au reflectat niciunul dintre cele două marșuri în buletinele de știri din 18-20 mai, ceea ce poate fi calificat drept **omisiune**.

NTV Moldova a prezentat ambele evenimente în mod tendențios, lipsit de echilibru și de echidistanță. Dacă, pentru cele două reportaje despre Marșul Familiei, timpul de emisie a fost de circa șapte minute, atunci pentru Marșul Solidarității „Sunt OK” au fost alocate 1,40 minute. **NTV Moldova** a politizat ambele evenimente, admitând:

- **Amestecul faptelor cu opiniile:** „...ei s-au rugat și au purtat lozinci împotriva păcatului homosexualității”;
- **Titluri tendențioase și ironice:** „**ÎN PAS CU LGBT**”;
- **Transfer de imagine negativă:** A încercat să sugereze (**tehnica sugestiei**) că evenimentele organizate de comunitatea LGBTQI sunt percepute negativ de către societate, iar ulterior a insistat pe faptul că reprezentanții Blocului ACUM (Dumitru Alaiba și Maia Sandu) participă la ele și le susțin;
- **Dezechilibrul surselor și reflectare tendențioasă:** Dacă, în cazul Marșului Familiei, **NTV Moldova** a inclus declarații directe ale participanților și ale organizatorilor acestui eveniment, cu referire la Marșul Solidarității „Sunt OK” întreg reportajul s-a bazat doar pe parafrizarea de către jurnaliști a declarațiilor și a informației, fără a include nicio sursă cu declarații directe.

[În buletinul principal de știri din 20 mai 2019](#), **Accent TV** a reflectat doar Marșul Familiei, în același mod și după același scenariu ca și **NTV Moldova**.

Sputnik.md a publicat, pe 18 mai, [o știre despre Marșul Familiei](#) și, pe 17 mai, una despre [Marșul al Solidarității „Sunt OK”](#). **Sputnik.md** a folosit un limbaj peiorativ și discriminatoriu, admitând mai multe judecăți de valoare: „Marșul homosexualilor din centrul Capitalei: Poliția vine cu o somație” (**generalizare**); „Dacă dragoste nu e, nimic nu e”, spunea Marin Preda în romanul său „Cel mai iubit dintre pământeni”.

Marele scriitor român se referea la dragostea curată și necondiționată dintre bărbat și femeie, care îl desăvârșește pe om și oferă continuitate vieții”.

Kp.md a publicat trei materiale la subiectul monitorizat. [Unul dintre acestea](#) a fost un reportaj despre finanțarea „comunității LGBT din Republica Moldova” (în contextul Marșului), însă textul nu a fost marcat corespunzător (știre, articol de opinie, reportaj) și abundă în judecăți de valoare, în amestec al faptelor cu opiniile și în ironii.

Unimedia.info a publicat cinci știri/reportaje despre cele două evenimente. Portalul a prezentat informația într-un mod neutru și echidistant, fără a admite încălcări ale normelor deontologice și fără a recurge la tehnici de manipulare.

Subiectul 3. Protestul organizat de Blocul ACUM împotriva majorării prețurilor la carburanți și contra-protestul organizat de un grup de tineri

Context: La 21 mai 2019, Blocul ACUM a anunțat că la 23 mai va organiza, în fața Guvernului, un flash-mob intitulat „Jos prețurile”, împotriva creșterii substanțiale a prețurilor la carburanți și la unele produse alimentare. În ziua protestului, un grup de tineri a organizat în același loc un contra-protest în adresa Blocului ACUM.

Concluzie generală: Schimbarea de accente și tehnica estompării unui eveniment au fost abaterile deontologice admise de mai multe instituții media monitorizate. La fel, a fost inversată importanța și cursul evenimentelor în cazul reflectării subiectului: contra-protestul a fost prezentat ca știre de bază (Prime TV, Canal 3, Televiziunea Centrală), în timp ce evenimentul primar - protestul Blocului ACUM - a fost trecut pe plan secund. Alte media au folosit tehnici de manipulare prin intermediul imaginilor video sau audio (Prime TV, Jurnal TV), încercând să transmită, pe lângă informații și fapte, și unele judecăți de valoare. În același timp, au fost și redacții (NTV Moldova, Accent TV, Sputnik.md) care au ignorat ambele evenimente (*tehnica omisiunii*).

Prime TV a prezentat informația în mod tendențios și lipsit de echidistanță, admitând mai multe tehnici de manipulare și încălcări ale normelor deontologice, cum ar fi:

- **Tehnica informației prioritare:** **Prime TV** a schimbat cursul logic al știrii/evenimentului, punând accent pe contra-protest, dar evitând să prezinte știrea de bază: „Flash-mob-ul deputaților PAS și PPDA împotriva prețurilor mari la carburanți”. Astfel, **Prime TV a schimbat accentele știrii;**
- **Etichetarea repetitivă:** „Finul penalului fugar Victor Țopa, liderul PPDA, Andrei Năstase, a recidivat”; „În schimb, Năstase a acceptat să răspundă la întrebările echipei Jurnal TV, post de televiziune care îi aparține nașului său, fugarului penal Victor Țopa”; „Marioneta penalilor fugari Victor și Viorel Țopa a intimidat-o pe reporterul Publika TV Oxana Bodnar...”;
- **Amestecul cras al faptelor cu opiniile:** „Totul a început la ora 12.00, atunci când liderii PAS și PPDA au adus doar câteva zeci de oameni în fața Guvernului, ca să protesteze împotriva scumpirii carburanților. Asta chiar dacă sunt deputați și este de competența lor să se implice și să vină cu soluții în acest sens. La scurt timp, sute de tineri au organizat o acțiune împotriva Blocului ACUM. Acest fapt l-a enervat pe Andrei Năstase, care a smuls microfonul din mâna colegului său de partid”;
- **Generalizarea:** „[Andrei Năstase, n.a.] A înjurat cetățenii”. În același timp, **Prime TV** a evitat să menționeze că acțiunea tinerilor a avut un caracter provocator și că a abundat de mesaje obscene (**prezentarea selectivă a faptelor**);
- **Tehnica dușmanului intern:** evenimentul a servit drept prilej pentru a discredita o entitate politică și a o prezenta într-un context exclusiv negativ (Blocul ACUM);
- **Manipularea prin imagini și sunet:** **Prime TV** a folosit imagini video cu Andrei Năstase, în timp ce acesta manifesta, care au fost montate, alternându-se, în alb-negru și color. De asemenea, s-a recurs la manipularea prin intermediul coloanei audio. Astfel de tehnici au avut drept scop prezentarea lui Năstase într-un context și imagine negative.

Canal 3 a reflectat evenimentele în mare parte după același scenariu și în același mod de abordare ca și **Prime TV**. Astfel, **Canal 3** a admis:

- **Amestecul faptelor cu opiniile:** „Liderii PAS și PPDA așteptau la ora 12.00 ca oamenii să li se alăture la protestul împotriva scumpirii carburanților, dar s-au pomenit cu oaspeți nepoștiți”;

- **Schimbarea de accente: Canal 3**, ca și **Prime TV**, a pus accentul pe contra-protestul grupului de tineri, evitând să vorbească obiectiv despre motivul acțiunii organizate de Blocul ACUM;
- **Tehnica informației prioritate:** Totodată, prin ordinea și modul de difuzare a știrilor în buletinul informativ, **Canal 3** a manipulat în mod intenționat publicul. Și anume, mai întâi a fost pusă pe post știrea despre comentariile și opiniile petroliștilor pe marginea „presiunilor politice din partea unor partide și politicieni” și doar apoi - cea despre protestul Blocului ACUM (inversând cursul logic al evenimentelor și al informației);
- **Manipularea prin intermediul imaginilor foto: Canal 3** a [selectat și a publicat de la protest fotografii](#) care să îi prezinte pe manifestații Blocului ACUM în ipostaze negative (ex., liderii ACUM cu limba scoasă afară sau cu gurile căscate, cu grimase agresive etc.);
- **Tehnica dușmanului intern:** În știrea despre „Explicațiile petroliștilor”, **Canal 3** a insistat pe faptul că „*Presiunile politicianilor [nota autorului: se subînțelege clar că este vorba despre reprezentanții Blocului ACUM] pot lăsa țara fără benzină și motorină*”. Astfel, exponenții unei entități politice (Blocul ACUM) au fost puși într-o lumină și un context exclusiv negativ, drept niște partide care doresc să ducă țara „în criză”.

PRO TV Chișinău a prezentat într-un mod neutru și echidistant ambele evenimente. La fel a procedat **TV8**, care însă, [în reportajul](#) difuzat la acest subiect, a admis totuși un caz de încălcare a normelor deontologice, prin **neasigurarea dreptului la opinie/replică** reprezentanților PDM și/sau lui Vlad Plahotniuc, care era vizați sau acuzați de unele surse din material. **Moldova 1** a inclus [știrea](#) la mijlocul buletinului informativ din 23 mai 2019, ceea ce poate fi calificat drept **tehnică estompării** informației, or, pentru majoritatea instituțiilor media, aceasta a fost una de top.

Televiziunea Centrală a prezentat subiectul în mod tendențios, admitând deopotrivă încălcări ale normelor deontologice și mai multe tehnici de manipulare.

- **Tehnica informației prioritare: Televiziunea Centrală** a anticipat acțiunea de protest a Blocului ACUM cu o știre despre „*adresarea petroliștilor*” care cer ca presiunea în adresa lor să fie oprită, „*altfel țara va intra în criză*”;
- **Difuzarea unor informații și cifre neverificate:** „*În jur de 40 membri și simpatizanți ai PAS și PPDA... Aceștia au fost huiduiți de câteva sute de contra-manifestanți*”;
- **Amestecul faptelor cu opiniile:** „*...membri și simpatizanți ai PAS și PPDA au organizat o acțiune politică, speculând pe seama temei prețurilor...*”;
- **Schimbarea de accente. Televiziunea Centrală** a insistat mult pe informația despre contra-protest, iar în cazul protestului Blocului ACUM a prezentat o informație trunchiată și foarte ambiguă. Știrea propriu-zisă a fost că „*Sandu și Năstase au fost huiduiți în fața Guvernului*”, dar nu că Blocul ACUM și susținătorii acestuia au organizat o acțiune de protest împotriva majorării prețurilor la carburanți și alte produse (**tehnică estompării**);
- **Prezentarea selectivă a informației și declarațiilor:** Au fost incluse doar informația și doar declarațiile cu referire la contra-protest, însă nicio declarația a reprezentanților Blocului ACUM.

Kp.md a publicat [un singur reportaj](#) la subiectul monitorizat. Informația, în mare parte, a fost prezentată într-un mod neutru și echidistant. Totuși, **Kp.md** a admis:

- **Difuzarea unei informații și cifre neverificate:** „*La ora 12.00 Andrei Năstase și Maia Sandu și-au scos adepții din ACUM - care numărau 50 de persoane*” (original: „*В 12.00 Андрей Нэстасе и Майя Санду вывели своих единомышленников из «Акум», - а их набралось человек 50...*”); „*a apărut o coloana gălăgioasă care se îndrepta în direcția Guvernului. Aceasta era mai numeroasă, 200-300 de persoane*” (original: „*выдвинулась шумная колонна в сторону правительства. Их было побольше, человек 200-300*”);
- **Sugestia:** „*Cei care asigurau ordinea publică, mai mulți decât adepții Blocului ACUM, au format un zid care despărțea manifestații*” (original: „*Стражи порядка, которых было больше, чем сторонников «Акум», плотной стеной окружили митингующих*”). Reporterul **Kp.md** a sugerat oarecum că protestul organizat de Blocul ACUM nu a avut reprezentativitate și impact.

Unimedia.info a publicat zece știri despre protestul și contra-protestul din 23 mai. În unele dintre ele, **Unimedia.info** a admis încălcarea normelor deontologice:

- **Prezentarea unei informații neverificate:** „Fostul deputat din partea PD, Constantin Țuțu, a fost în capul motocicliștilor veniți la contra-protestul Blocului ACUM. Anume aceștia au bruiat flash-mob-ul organizat în fața Guvernului, față de scumpirile la carburanți și cartofi”;
- **Etichetarea:** „Zeci de tineri dubioși și cu fețele acoperite au apărut în fața Guvernului și strigă în gura mare cuvinte necenzurate”. „Dubios” în acest caz este o calificare peiorativă;
- **Lipsa dreptului la replică/opinie:** **Unimedia.info** a menționat despre o persoană care, potrivit unor surse (membrul PAS, Sergiu Litvinenco) ar fi coordonat contra-protestul grupului de tineri. **Unimedia.info** însă nu a încercat să afle opinia celui dintâi, pentru a-i asigura dreptul la replică.

Jurnal TV, de asemenea, a admis câteva abateri deontologice:

- **Amestecul faptelor cu opiniile:** „Țuțu, protestatar sub acoperire”;
- **Prezentarea unor fapte neconfirmate:** „Motocicliștii care au bruiat cu zgomotul lor protestul organizat de Blocul ACUM... au fost conduși cel mai probabil de către fostul deputat PD, Constantin Țuțu. Sunt cel puțin trei indicii care l-au trădat, deși el avea cască”; „...unul dintre manifestații care ar fi fost deputatul PD, Constantin Țuțu”. Totuși, **Jurnal TV** a încercat să verifice informația și să ofere dreptul la replică celor vizați/acuzați în știri, însă aceștia „nu au răspuns la telefon”;
- **Manipulare prin intermediul coloanei audio:** Imaginile care îl prezentau în diferite ipostaze pe Constantin Țuțu și care au fost selectate de pe rețelele sociale au fost însoțite de o coloană sonoră;
- **Titluri ironice:** „Cavaliuc se dă cu presupusul”.

NTV Moldova, Accent TV și Sputnik.md nu au difuzat și/sau publicat știri despre protestul organizat de Blocul ACUM și nici despre contra-protestul grupului de tineri, ceea ce poate fi calificat drept *omisiune*.

Subiectul 4. Investirea Guvernului condus de Maia Sandu

Context: La 8 iunie 2019, 61 de deputați ai PSRM și ai Blocului ACUM au convocat ședința Parlamentului Republicii Moldova de legislatură a X-ea. În cadrul acesteia, noua majoritate parlamentară, formată din Partidul Socialiștilor din Republica Moldova și Blocul ACUM, a ales-o pe socialistă Zinaida Greceanii ca spicher, după care președintele Igor Dodon a desemnat-o, prin decret, pe Maia Sandu la funcția de Prim-ministru. În aceeași zi, noul Executiv a fost investit și a dat jurământul.

Concluzie generală: Unele instituții media au prezentat faptele într-o manieră total lipsită de echidistanță, recurgând la titluri tendențioase, la etichetări și la prezentarea selectivă a informației (Prime TV, Canal 3). Alte redacții au recurs la generalizări și la estompări, și nu au asigurat dreptul la replică celor vizați în conținutul media difuzat (Accent TV, Televiziunea Centrală). Prezentarea evenimentului prin prisma preferințelor politice ale patronilor rămâne, în continuare, principala provocarea cu care se confruntă mass-media monitorizate. Astfel pentru unele media investirea Guvernului a fost un fapt „ciudat” și „illegal” (Prime TV, Canal 3, Televiziunea Centrală), pentru altele - o „victorie” (Jurnal TV, NTV Moldova, Accent TV).

Prime TV a reflectat investirea Guvernului Sandu într-un mod tendențios și lipsit de echidistanță, insistând pe „ilegalitatea” evenimentului. De facto, **Prime TV** a admis:

- **Amestecul faptelor cu opiniile/Etichetarea:** „...lucruri ciudate se întâmplă în Parlament, asta dacă vorbim de pseudo-alianța celor de la PSRM și Blocul ACUM... care este una bizară și ciudată”;
- **Lipsa dreptului la replică:** **Prime TV** nu a oferit dreptul la replică/opinie reprezentanților Blocului ACUM, chiar dacă aceștia au fost acuzați/vizați de mai multe ori în știre;
- **Prezentarea selectivă a informațiilor, imaginilor și declarațiilor:** **Prime TV** a inclus opinii directe ale membrilor PDM despre eveniment, însă nu a difuzat și opinii ale Blocului ACUM;
- **Titlurile tendențioase și manipulatorii:** „Întrunire ilegală”.

Canal 3 a reflectat evenimentul ca și Prime TV – a trunchiat informația, a prezentat mai mult opinii decât fapte și le-a limitat celor vizați dreptul la replică. Au fost admise:

- **Amestecul faptelor cu opiniile:** „Deputații ACUM s-au întrunit la Parlament unde, sfidând legea, au ales organele de conducere”; „Sandu a jurat să respecte Constituția, chiar în timp ce o încălca”;
- **Etichetarea:** „Colegul său de binom, Andrei Năstase, a fost numit viceprim-ministru și ministru al Afacerilor Interne. Vădit intenționat, acesta a uitat să pupe drapelul...”;

- **Sugestia:** „...și înainte, și după investire, Igor Dodon i-a strâns mâna Maiei Sandu. Când a fost la consultări însă, Maia Sandu și Andrei Năstase au refuzat categoric să dea mâna cu el”;
- **Manipularea prin intermediul imaginilor video:** Secvența video când Maia Sandu și Andrei Năstase au refuzat să dea mâna cu Igor Dodon, în timpul consultărilor, a fost inclusă concomitent de câteva ori, inclusiv o dată cu imagini video montate în slow-motion;
- **Neasigurarea dreptului la replică/opinie:** **Canal 3** nu a oferit dreptul la replică reprezentanților Blocului ACUM, deși aceștia au fost vizati fie direct, fie de alte surse în cadrul știrii difuzate.

PRO TV Chișinău a prezentat amănunțit investirea Guvernului Sandu și a făcut-o într-un mod neutru și echidistant, fără a admite încălcarea normelor deontologice și/sau fără a folosi anumite tehnici de manipulare. **Jurnal TV** a transmis, pe platforma sa online și la TV, [live-text, cu inserturi video](#), inclusiv ceremonia de investire a Guvernului Sandu, reflectând informația în mod neutru și echidistant. La fel a procesat **TV8**, care a reflectat informația la TV și pe platforma online de o manieră neutră și echilibrată. [În ediția sa specială din 8 iunie 2019](#), **Moldova 1** a reflectat evenimentul de investire a Guvernului Sandu într-un mod neutru și echidistant.

În zilele de 8-9 iunie, **Televiziunea Centrală** a publicat pe pagina sa online trei articole, care s-au referit direct sau indirect la investirea Guvernului Sandu. Toate acestea au fost însă preluate de pe alte platforme media (Stiri.md, pagina de Facebook a deputatului Ion Ceban, pagina web a Curții Constituționale). Totodată, [în buletinul de știri din 10 iunie](#), **Televiziunea Centrală** a reflectat evenimentul în mod tendențios și cu mai multe abateri deontologice:

- **Amestecul faptelor cu opiniile:** „...în pofida deciziei CC prin care Igor Dodon era obligat să dizolve Parlamentul, PSRM și ACUM s-au întâlnit în aceeași noapte, au creat o alianță și și-au împărțit funcții; „astfel, socialistii și-au schimbat macazul la scurt timp după ce șeful statului declara că vom avea alegeri anticipate”; „ceea ce nu au putut decide în trei luni, au decis peste noapte”;
- **Generalizări/trimiterea la surse imposibil de verificat:** „...abia sâmbătă seara, Legislativul votase un nou premier, ceea ce înseamnă, potrivit analiștilor, o încălcarea a Legii Supreme”;
- **Titluri ironice și tendențioase:** „Dușmani declarați - s-au făcut aliați”;
- **Falsuri:** „Potrivit Constituției, Parlamentul de Legislatura a X-ea trebuia să încheie formarea Guvernului până vineri, 7 iunie 2019 inclusiv”. De facto, Constituția Republicii Moldova menționează despre trei luni, dar nu 90 de zile.

NTV Moldova a publicat [o știre](#) despre investirea Guvernului Sandu, preluată de pe **Noi.md**. De asemenea, în ziua de 8 iunie 2019, **NTV Moldova** a difuzat [o ediție specială a buletinului de știri](#), în care a reflectat pe larg evenimentul în cauză. Informația a fost prezentată fără abateri de la normele deontologice.

[În buletinul informativ din 8 iunie 2019](#), **Accent TV** a difuzat două știri despre investirea noului Guvern. Informația despre investirea Guvernului Sandu a fost prezentată foarte succint și doar pe finalul ediției de știri. Acest fapt poate fi calificat drept o tentativă de **estompăre și de prezentare selectivă a informației**. Pe lângă aceasta, **Accent TV** a mai admis:

- **Tehnica salvatorului național:** Șeful statului este prezentat ca fiind ca singura persoană ce a rezolvat criza politică și a opus rezistență: „...după ce a fost aleasă conducerea Parlamentului și investit Guvernul, cu un cuvânt de îndrumare a venit președintele statului, Igor Dodon, care a subliniat că astăzi pentru Moldova este o zi istorică”;
- **Neasigurarea dreptului la replică:** În discursul său, Maia Sandu a acuzat PDM și pe Vlad Plahotniuc de uzurparea puterii în stat. **Accent TV** ar fi trebuit să asigure opinia părții vizate, ceea ce nu a făcut însă.

Sputnik.md, **Unimedia.info** și **Kp.md** au publicat știri despre investirea Guvernului Sandu. Informația a fost prezentată neutru și echidistant, fără a fi semnalizate anumite încălcări ale normelor deontologice.

Subiectul 5. Prăbușirea unui bloc de locuit din orașul Otaci

Context: În seara zilei de 19 iunie, un bloc de locuit de nouă etaje din orașul Otaci, raionul Ocnița, s-a prăbușit parțial. Pe parcursul zilei, anticipând evenimentele, angajații Inspectoratului General pentru Situații de Urgență (IGSU) au evacuat locatarii - 46 de persoane. A doua zi, pe 20 iunie, situația de la Otaci a fost discutată în ședința Guvernului, iar președintele Igor Dodon a vizitat locul accidentului.

Concluzie generală: Mai multe instituții media monitorizate au pus accent pe tragismul și pe dramatismul evenimentului, apelând la emoțiile consumatorilor media înainte de toate și abia apoi urmărind informarea acestora. Câteva instituții media (Prime TV, Canal 2) au profitat de tragedie pentru a discredita anumite formațiuni politice sau politicieni. Pentru aceasta, ele au făcut uz de mai multe tehnici de manipulare și au încălcat mai multe norme deontologice: etichetări, amestec al faptelor cu opiniile, titluri tendențioase, selectare manipulativă a declarațiilor și a informației, sugestii sau tehnica salvatorului național.

Prime TV a politizat subiectul, profitând de el pentru a discredita și/sau a acuza anumite formațiuni politice și/sau politicieni (Blocul ACUM, Maia Sandu, Andrei Năstase, Igor Dodon). Informația a fost prezentată într-un mod tendențios. **Prime TV** a difuzat o știre („*Fotoliile au prioritate*”), în care sugerează (**tehnica sugestiei**) că Guvernul (implicit partidele PAS și PPDA) este oarecum vinovat de tragedia produsă și nu face nimic pentru a o rezolva. De asemenea, **Prime TV** a admis:

- **Amestecul faptelor cu opiniile:** „*Liderii PAS și PPDA sunt mai preocupați de funcții, decât de problemele cetățenilor*”; „*Guvernul condus de Maia Sandu și adjunctul ei Andrei Năstase s-a întrunit astăzi în ședință la Chișinău pentru a decapita mai multe instituții ale statului. Dovadă că pofta de fotolii este cap de listă în agenda guvernării. Premierul nu a găsit de cuviință să convoace de urgență o ședință dedicată ajutorului pentru sinistrați și nici nu știe dacă va merge la Otaci*”;
- **Titluri ironice și tendențioase:** „*Fotoliile au prioritate. Guvernul Sandu urmărește de la distanță sinistrații din Otaci*”; „*Mai întâi despre avioane. Năstase vrea iar să controleze aviația civilă*”;
- **Manipularea prin intermediul imaginilor și prin modul în care a fost construită știrea: Prime TV** a separat în două cadrane ecranul, difuzând în același timp, pe o jumătate din el, imagini (intenționat selectate) de la ședința Guvernului când membrii Cabinetului de miniștri sunt detașați, zâmbesc, își dau mâna etc., iar pe cealaltă jumătate - imagini de la Otaci arătând prăbușirea blocului, oameni panicați și care plâng. Prin aceste imagini comparative, **Prime TV** a sugerat că Guvernul și membrii săi nu sunt interesați de soarta otăcenilor și de problema acestora (**tehnica sugestiei**). Totodată, jurnaliștii au amplificat situația prin manipularea contextului și a unor comparații tendențioase: „*Ora 11.00, membrii Guvernului Sandu se pregătesc să intre în sala de ședințe dotată cu aer condiționat și să se așeze în fotolii moi. Pe ordinea de zi a Guvernului figurează un singur subiect - cu privire la cadre. Despre criza de la Otaci s-a discutat pe scurt, fără a fi propuse soluții concrete pentru sinistrați. Distant și rece, Maia Sandu a dat asigurări că situația este sub control și a lăsat să se înțeleagă că gestionează criza la telefon. Imediat după ce a bifat acest subiect, a trecut la funcții, ceea ce îi preocupă cel mai mult pe actualii guvernanți*”;
- **Neasigurarea dreptului la replică și opinie: Prime TV** nu a inclus nicio declarație directă a membrilor Guvernului privind starea de urgență de la Otaci, cu toate că acesta a fost subiectul de bază al știrii. Mai mult, reporterii postului în cauză au parafrazat și au distorsionat informația - inclusiv declarațiile - prezentată de Guvern pe marginea accidentului de la Otaci;
- **Scoaterea din context a unor declarații/montarea declarațiilor și a imaginilor într-un mod tendențios: Prime TV** a manipulat prin modul în care a selectat declarațiile, dar și prin felul în care acestea au fost montate. Astfel, **Prime TV** difuza imagini de la ședința Guvernului, când Maia Sandu menționa despre faptul că este demis un conducător al unei instituții de stat și apoi, imediat, includea o declarație a unui sinistral în care acesta plângea sau vorbea despre faptul că a rămas fără adăpost;
- **Etichetări.** Despre Andrei Năstase „*[aviația civilă] ... domeniul pe care vrea să-l captureze din nou, la fel cum a făcut-o în anii 2000 împreună cu nașul său de cununie, fugarul penal Victor Țopa*”;
- **Tehnica sugestiei/Tehnica salvatorului național: Prime TV** a menționat că Maia Sandu nu va merge la Otaci pentru a analiza pe loc situația, sugerând că aceasta are alte priorități. În același timp, jurnaliștii de aici au accentuat că, anul trecut, când în capitală a avut loc o deflagrație într-un apartament din sectorul Râșcani, unde au murit cinci oameni, „*prim-ministrul de atunci, Pavel Filip, s-a prezentat la fața locului la scurt timp de la producerea nenorocirii, iar a doua zi dimineața a convocat ședința pentru situații de urgență*”.

Canal 3 a reflectat evenimentele de la Otaci în același mod și după același scenariu ca și **Prime TV**, folosind aproximativ aceleași tehnici de manipulare și admitând aceleași încălcări deontologice, și anume:

- **Amestecul faptelor cu opiniile:** „*La 11.00, la mai bine de 12 ore de la tragedia din Otaci, miniștrii în frunte cu Maia Sandu se grăbeau în sala de ședințe a Executivului. Pe ordinea de zi a figurat doar*

un singur subiect, cel al cadrelor. Iar tragedia de la Otaci a fost abordată ca printre altele. Asta în timp ce zeci de oameni din Otaci... așteptau ajutor din partea guvernării”;

- **Sugestia/Tehnica salvatorului național**, postură în care este prezentat Pavel Filip: „Când se produc asemenea incidente, de obicei, guvernarea creează celule de criză sau convoacă comisia de situații excepționale, așa cum a făcut fostul premier Pavel Filip după deflagrația produsă acum un an pe bulevardul Moscova din capitală”.

PRO TV Chișinău, **TV8** și **Jurnal TV** au difuzat în buletinele informative ale zilei de 20 iunie 2019 știri despre accidentul de la Otaci. Toate cele trei posturi au reflectat informația detaliat, într-un mod neutru și echidistant, neadmițând tehnici de manipulare sau încălcarea unor norme deontologice. De aceeași manieră subiectul a fost prezentat de **Moldova 1** și **Televiziunea Centrală**.

NTV Moldova și **Accent TV** i-au atribuit subiectului monitorizat circa o treime din timpul de emisie al buletinului de știri din 20 iunie 2019. Ambele televiziuni au pus accentul (pozitiv) pe implicarea PSRM și a reprezentanților săi - în special, a președintelui Igor Dodon. Acest mod de interpretare a evenimentului poate fi calificat drept folosirea **tehnicii de manipulare a salvatorului național**.

Sputnik.md a publicat, pe parcursul zilelor de 19-20 iunie 2019, șapte știri la subiectul monitorizat. Această instituție media a insistat pe accentul dramatic și tragic al evenimentului: „*Îngrozitor: Un bloc de nouă etaje s-a prăbușit la Otaci - Video*”; „*Imagini teribile: Momentul prăbușirii blocului de locuințe la Otaci - Video*”.

Sputnik.md a apelat la emoțiile cititorilor, ceea ce nu este admis în știri care, înainte de toate, au scopul de a informa publicul. Și **Kp.md**, care a publicat cinci știri și reportaje la subiect, a ales - în unele dintre ele - să pună accent pe dramatismul și pe tragismul evenimentului: „*Frica și groază în nordul Moldovei: O clădire cu nouă etaje s-a prăbușit*” (orig. „*Страх и ужас на севере Молдовы: В Отачь обрушилась девятиэтажка*”); „*Salvatorul principal al Moldovei: în blocul din Otaci care s-a prăbușit puteau fi oameni*” („*Главный спасатель Молдовы: в обрушившемся в Отачь доме под завалами могли остаться люди!*”).

Unimedia.info a publicat șase știri despre accidentul de la Otaci. Informația a fost prezentată într-un mod neutru și echidistant, fără a admite încălcări ale normelor deontologice și/sau fără a recurge la anumite tehnici de manipulare.

CONCLUZII

În perioada de raportare, 1 aprilie - 30 iunie 2019, toate cele 12 instituții monitorizate au admis încălcări ale normelor deontologice și/sau au folosit, în reflectarea celor cinci evenimente selectate, cel puțin o tehnică de manipulare. Principala încălcare admisă de toate cele 12 instituții media rămâne a fi amestecul faptelor cu opiniile. Imediat, pe locul doi la acest capitol, se situează prezentarea selectivă a faptelor, opiniilor și declarațiilor și neasigurarea dreptului la replică celor vizați sau acuzați.

Titlurile tendențioase și ironice au fost utilizate din ce în ce mai des de către unele instituții (**Prime TV**, **Accent TV**, **Televiziunea Centrală** și **NTV Moldova**), iar pentru câteva posturi TV predilecte rămân etichetările (**Prime TV**, **Canal 3**). Și tehnica transferului de imagine negativă în adresa unor politicieni a fost folosită destul de frecvent (**Accent TV**, **NTV Moldova**, **Canal 3**, **Prime TV**), urmată de tehnica schimbării de accente, care aproape că a condus la deformarea știrilor (**Televiziunea Centrală**, **Prime TV**, **Canal 3**). De asemenea, în perioada 1 aprilie - 30 iunie 2019 s-au înregistrat cele mai multe, în ultimii doi ani de monitorizare, cazuri în care media au recurs la manipulare prin intermediul imaginilor video și/sau a coloanei sonore (**Prime TV**, **Canal 3**, **Jurnal TV**). Totodată, în anumite subiecte, unele media (**Sputnik.md**, **Kp.md**) au insistat pe accentul tragic și dramatic al evenimentelor, urmărind de fapt nu informarea, ci jocul pe emoțiile publicului.

Mai multe instituții media nu au putut scăpa nici în această perioadă de monitorizare de generalizări (**Televiziunea Centrală**, **Prime TV**, **TV8**), altele au omis să reflecte unele subiecte (**Canal 3**, **Televiziunea Centrală**, **NTV Moldova**, **Accent TV**, **Sputnik.md**) sau au estompat anumită informație (**Accent TV**).

Politizarea subiectelor și prezentarea acestora din perspectiva preferințelor politice ale patronilor a continuat. Astfel, posturile **Prime TV** și **Canal 3** au difuzat, în mare parte, același conținut de știri, favorizând PDM și

pe reprezentanții acestui partid și prezentând într-o lumină exclusiv negativă Blocul electoral ACUM. La fel, **NTV Moldova** și **Accent TV** au favorizat PSRM și pe președintele Igor Dodon în știri.

În cazul **Sputnik.md** au fost semnalate încălcări precum amestecul dintre fapte și opinii, omisiunea sau tehnica informației prioritare; iar **Kp.md** a admis sugestii și a publicat informație/cifre neverificate. **Jurnal TV** a politizat pe alocuri subiectele, favorizând Blocul ACUM și anumiți politicieni (Andrei Năstase, Maia Sandu). Și postul public **Moldova 1** a admis estompări ale informației în cazul unor subiecte. **PRO TV Chișinău, TV8 și Unimedia.info** au reflectat în mare parte corect, neutru și echidistant subiectele. Totuși, **TV8** și **Unimedia.info** au avut și mici abateri: accente ironice și generalizări (**TV8**), informație neverificată și lipsa dreptului la replică (**Unimedia.info**).

RECOMANDĂRI

- Consiliul Audiovizualului (CA), în baza art. 75 (*Atribuțiile Consiliului Audiovizualului*) și 86 (*Cooperarea cu societatea civilă*) din [Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova](#), să se autosesizeze și să monitorizeze posturile TV, despre care primește semnale că difuzează informații manipulative, pentru a constata derogările de la legislație și a aplica sancțiuni de rigoare.
- Editorii posturilor TV sunt îndemnați să supravegheze conținutul editorial pentru ca acesta să corespundă misiunii presei de a informa publicul și a relata corect realitatea, și nu să răspundă dorinței cercurilor politice de a-și promova interesele și a-și ataca adversarii.
- Reporterii sunt îndemnați să relateze de pe teren toate faptele relevante - și să o facă echidistant și cu verificarea informațiilor, nu selectiv și unilateral.
- Consumatorilor de presă li se recomandă să se informeze din mai multe surse media, pentru a evita riscul de a primi o informație eronată și manipulative.